

надання тимчасового притулку біженцям. Масовим явищем стало надання меценатської грошової допомоги на «оборонні рахунки» України.

Вагома частка заходів із забезпечення оборони України та подолання наслідків війни здійснювалася силами як громадських активістів так і простих небайдужих громадян. Дійсно, Україна «починалася» з кожного українця. Війна загострила в українському народі базові морально-духовні цінності – свобода, воля, гідність, добро, любов, милосердя.

Після повномасштабного вторгнення російських військ в Україну весь світ зміг спостерігати над протистоянням українців. Громадянський опір діє зараз чи не на усіх фронтах, тож мистецтво та культура також не можуть стояти осторонь. Це одні з тих рушійних сил, які дають нам силу в протистоянні перш за все за право створювати мистецтво. Це саме та зброя, яка додає нам наснаги для руху вперед. Музичний фронт реагує сьогодні миттєво, створюючи в такий непростий час низку концертних заходів якими допомагають зібрати кошти на підтримку ЗСУ, краще ознайомлюють публіку з українськими композиторами та підтримують бойовий дух українців, виявляють свої власні почуття: біль, страх, страждання, надію.

Гармонія, як одна з основних естетичних цінностей, у філософії та естетиці завжди означає пропорційність частин і цілого, злиття різних компонентів об'єкта в єдине органічне ціле, її кількісними ознаками виступають закони симетрії, дисиметрії, антисиметрії, пропорції, золотого перетину, ритму. Гармонія проявляється всюди, починаючи від будови Сонячної системи та закінчуючи духовним життям людини та суспільства. Гармонія і в класичному, і в некласичному трактуванні є якісною категорією буття культури, вона визначає лише якісний характер відносин порядку і хаосу в системі.

Сьогодні у жахливих умовах війни ми можемо говорити про утворення в Україні суспільної та особистісної гармонії, заснованої на споконвічному прагненні свободи і віри у перемогу.

УДК 316.7

Володимир ЄВТУХ
(м. Київ)

Евалюація соціокультурних проєктів у турбулентних ситуаціях

Пов'язаність евалюації з суспільством очевидна, позаяк вона дотична «до широкого спектру дисциплін і сфер інтересів, включаючи освіту, охорону здоров'я, психологію, соціологію, економічний розвиток, державну політику, менеджмент та державне управління» [Green Jennifer].

Зверну увагу на найхарактерніші особливості у визначенні поняття «евалюація», притаманну більшості дослідників: з'ясування цінності та значущості суб'єкта; допомога організації, програмі, проєкту чи будь-якому іншому втручанню чи ініціативі оцінити будь-яку мету, реалізовану

концепцію/пропозицію чи будь-яку альтернативу, щоб допомогти у прийнятті рішень. Таким практично орієнтовано утилітарним визначенням евалюація завдячує британсько-австралійському філософу Майклу Скрівену (Michael Scriven).

Чітко виражений практицизм евалюації проглядається у її трактуванні як структурованої системи інтерпретації феноменів і дій, що, передусім передбачає аналіз того, що було досягнуто та як це було здійснено у контексті поставлених цілей. До того ж, евалюація передбачає застосування багатьох перспектив як дослідницьких методів, зокрема соціокультурну перспективу, використання багатофункціональної методології в управлінні різними інтересами та цінностями зацікавлених сторін та учасників.

У структурі феномену «евалюація» чітко окреслюються два аспекти: практичний і теоретичний. Перший пов'язаний з актуалізацією застосування евалюації у різних галузях суспільного життя з метою поліпшення якості функціонування соціальних програм, політики, різного роду соціально орієнтованих активностей, концентруючи увагу на їхніх цінностях, на матеріальних витратах на їхню імплементацію та на їхніх вислідах на розвиток індивідумів і суспільств. Другий аспект вимагає більш ґрунтовних опрацювань, оскільки у зв'язку з розширенням зони застосування евалюаційних методів у визначенні практичних цінностей об'єктів і процесів потребується адекватна теоретична база, яка доводить необхідність застосування тих чи тих методів.

Роль евалюації соціокультурних проєктів особливо зростає у турбулентних ситуаціях, з огляду та властивість евалюації, не лише оцінювати стан виконання проєкту (програми) узагалі, але й виявляти особливості їхньої реалізації на окремих етапах, і що важливо, передбачувати траєкторії та перспективи їхнього виконання. Завважу, що турбулентними ситуаціями можуть класифікуватися такі, у яких виникають умови, що порушують стабільність соціального розвитку і формують йому виклики (воєнні дії, екологічні катастрофи, міжетнічні конфлікти, інформаційні війни тощо). Для України властивими є воєнні дії, екологічні катастрофи, інформаційні війни. Практики міжнародних відносин засвідчують, що до країн, яким характерні турбулентні ситуації, посилюється увага урядових і неурядових чинників, яка концентрується на двох моментах: 1) яким чином можна розв'язати проблемні ситуації (політичні, дипломатичні, воєнні зусилля); 2) здійснення допомоги подолання наслідків таких ситуацій.

У другому випадку важливу роль відіграють соціокультурні проєкти (програми). Останні пов'язані зі збереженням об'єктів історико-культурної спадщини, накопиченням інформації про них, включення їх у міжкультурну й соціальну взаємодію у межах одного етнополітичного організму (держави) й на міжнародному рівні, зі стимулюванням наукової думки, що позитивно впливають на суспільну динаміку. В турбулентних ситуаціях урізноманітнюються об'єкти надання допомоги (особливо зовнішніми чинниками), що вимагає більш ретельного проникнення у сутність програми, політики та заходів з метою визначення їхньої справжньої цінності та значущості й ефективності їхньої реалізації. Це передбачає надання відповідних

адекватних ситуаціям доказів, ретельно зібраних та проаналізованих для інформування при прийнятті рішень про цінність політики та програм і належного розподілу ресурсів.

За таких обставин загострюється питання посилення теоретико-методологічних засад евалюації: розуміння поняття евалюації не лише як практичного (суто утилітарного) механізму реалізації програм, а як наукового інструменту, що включає методи дослідження феноменів, на яких концентрується увага евалюаторів, особливо взаємодію (що дуже важливо саме для евалюації, оскільки вона є міждисциплінарним феноменом і вимагає міждисциплінарних підходів у її вивченні й застосуванні) методологічних баз дослідження, які є предметом різних наук – гуманітарних (лінгвістика, філологія, літературознавство, культурологія, педагогіка, психологія, історія, мистецтвознавство, етика, естетика), соціальних (соціологія, соціальна психологія, право, політологія, політична економія, демографія, соціальна статистика, соціальна гігієна), природничих (фізика, хімія, біологія, астрономія, географія, геологія, технічні науки), формальних (математика, логіка, кібернетика, статистика (теорія ймовірностей), теоретична інформатика, теорія інформації).

На базі аналізу фактичного матеріалу та застосування кросдисциплінарних методик оцінки валідності соціокультурних проектів (програм), які виконані, евалюація може відкривати можливості формування системи соціально корпоративної відповідальності за проекти (програми), які беруться до виконання, обґрунтовуючи їхню ефективність для суспільного розвитку та раціональність витрати коштів. Мається на увазі їхнє повне завершення чи припинення їхнього виконання на тому чи тому етапові. У цьому плані корисним виявляється бенчмаркінг (benchmarking) – систематичний пошук і впровадження найкращих практик, що удосконалюють форму організації та ефективізують її діяльність.

За окреслених умов актуалізується підготовка фахівців у сфері евалюації (евалюаторів). У контексті освоєння знання про евалюацію через освітні чи іншого роду навчальні програми варто звернути увагу на модель Дональда Кірпатріка (Donald Kirpatrick) евалюації самих знань, отриманих у межах тих чи тих освітніх програм чи то тренінгів. Його модель складається із чотирьох компонентів: реакція (вимірювання того, наскільки слухачі були зайняті, допомагає зрозуміти, наскільки успішно вони засвоїли знання); навчання (зосереджується на вимірюванні того, чому слухачі мали навчитися і чого не навчилися і наскільки вони мотивовані вносити зміни); поведінка (цей рівень допомагає зрозуміти, наскільки ефективно слухачі застосовують результати свого навчання); результати (на цьому рівні аналізуються кінцеві результати навчання. Сюди входять результати, які ви або ваша організація вирішили як корисні для бізнесу, так і для членів вашої команди, і які демонструють хорошу рентабельність інвестицій).

На мою думку, суспільний запит у турбулентних ситуаціях стимулюватиме зацікавленість у розвиткові евалюації не лише у практичному смислі, але й у

науковому, зокрема у межах громадянської науки, зорієнтованої на конкретні проекти (програми), на боротьбу з корупцією у ході їхнього виконання, оскільки активізація діяльності у цих сферах вимагає ретельного опрацювання теоретичних підвалин виникнення цих явищ, закономірностей і особливостей їхнього розгортання у конкретному соціальному просторі та обґрунтування ефективності тих чи тих практичних дій.

УДК 316.3-046.36(477)

Максим КОЛЕСНИЧЕНКО
(м. Київ)

Соціальна когезія в українському суспільстві: перспективи у повоєнний час (етнічний аспект)

Поняття «Соціальна когезія». Найбільш поширеним у сучасному науковому дискурсі є таке визначення: «Соціальна когезія – це якість соціальної співпраці та єдності колективу, окреслена у геополітичних термінах, що відтворюються у ставленнях і поведінці його членів. Згуртоване суспільство характеризується стійкими соціальними відносинами, позитивними емоційними зв'язками з чітко вираженою орієнтацією на загальне благо. Соціальні відносини розуміються у цьому контексті як горизонтальна мережа, яка охоплює окремі особи і групи всередині суспільства» [Georgi Dragolov]. Висхідними моментами характеристики соціальної когезії є відтворення взаємозалежності між індивідами та суспільством за відсутності латентних соціальних конфліктів, які коріняться у рівні достатків, етнічності, расі, гендері тощо, важливою характеристикою є також наявність усталених стабільних соціальних зв'язків (підкреслене важливе для нашого контексту). Реалізація цих орієнтирів у кінцевому результаті має засвідчити здатність суспільства забезпечувати добробут усіх своїх членів, зокрема і незалежно від їхнього етнічного і расового походження, чим буде екзаменуватися ступінь соціальної когезії.

Пов'язаність соціальної когезії та етнічності. Для з'ясування цієї пов'язаності в умовах українського суспільства маємо брати до уваги такі чинники: 1) поліетнічний склад населення країни; 2) роль іммігрантського компоненту в етнонаціональній структурі українського суспільства; 3) стан міжетнічної взаємодії (налаштованість етнофорів на міжетнічну взаємодію з «інакшістю»).

Нагадаємо, що Україна є країною з поліетнічним складом населення: 1) сьогодні в Україні зафіксовані представники майже 130 етнічностей; 2) етнічний маркер властивий усім регіонам країни (за концентрацією етнічних спільнот різні регіони мають різні показники; українці становлять більшість в усіх регіонах (за винятком Криму); 3) впродовж тривалого історичного періоду в